

Kad se trgnuo da je spriječi već je bilo prekasno. Teška kristalna vaza zajedno sa dva crvena tulipana udarila je posred ekrana koji se od siline udara skoro meko sasuo, ličeći sada smrskanom ovalu rovita jajeta. Uslijedio je neugodan bljesak i kratka eksplozija, a onda se sve vratilo u prijašnju tišinu. Nasreću, nije došlo do požara.

Njih dvoje su stajali jedno naspram drugoga u gotovo smiješnoj napetosti. Tijela im je dijelila jedna fotelja i u tom prostoru je strujala nekakva paralizirajuća, pregrijana, i istodobno nesnosna tišina.

Pomisao da bi je morao pljusnuti, grubo i bez ikakvih objašnjavanja, učinila mu se u kolopletu raspaljenih i uglavnom neuhvatljivih čuvstava već promašenom, te je sam pred sobom slabio u mučnom unutarnjem pražnjenju, a sve pomišljene namjere ostavljale su iza sebe tek muk koji mu se na kraju učini najrječitijim prigovorom.

Njoj je za ponovnu pribranost trebalo mnogo manje vremena nego njemu. Energično je zaobišla stolić pred razbijenim televizorom i ne osvrćući se na njega prošla kroz široka balkonska vrata. Sjednuvši tamo na škriptavu pletenu stolicu započela je pušiti. Bilo je očito da sasvim sabrano iščekuje razgovor.

Slijedio ju je, bezrazložno i inertno razmišljujući providne zavjese na balkonskim vratima, znajući da time istodobno pristaje na mnoštvo nepoznatih riječi koje će jedno ili drugo izreći, toksičnih i na koncu doista nepotrebnih riječi čiji će ih reagensi zauvijek poružnjati svojim trajnim pečatima. Plašio se ovog razgovora, sluteći u njemu neku vrst stupice i ne dokučujući mu ishodišta. Čutio je gotovo kemijski učinak navirućih riječi. One su kipele u svojim spojevima, razarale i mijenjale dosele smirenu nutrinu. Izvana namračen, u stvari je strepio od tih unutarnjih kontrakcija ne malazeći ni snage ni načina da raskine taj glupi odnos, sada već pretvoren u obavezu da sjedne i ostane u njemu do njegova iščeznuća u nekom drugom kojega je unaprijed potiskivao od sebe.

Njezine su mu namjere bile potpuno jasne. Po svemu sudeći, ona je u ovom trenutku željela još jedanput, u razgovoru s njim, razbiti njegov televizor, nastojeći mu prikazati što je sve guralo onu kristalnu vazu kad je letjela u ekran. Dok je pripaljavao cigaretu podigao je oči k njoj pažljivo je promatrajući. Nalazio je u tome izvjesnog oduška, osvježavajući tračak žudjene indiferentnosti, nešto slično onim trenucima kada se bez treptaja slijede cete rascjepa munje u daljini. Ali bilo je to prekratko čuvstvo, a da bi ga uspio utemeljiti u spasonosnu čvrstinu.

Povremeno trzanje donje usne i uzdrhtalost nosnica jasno su ukazivale na njezinu nepokolebljivost da izazove suspregnuti joj riječi koji je već zujao u nekom nemištom prostoru između njihovih ogorčeno stisnutih usana.

Umjesto njoj, kako je cijelo vrijeme očekivao, nenadano se u njemu prvome oteše nesigurne i nervozne rečenice, trgajući dim cigarete što se lijepio uz stakla zapaljena suncem sa zapada.

— Čemu zapravo taj mazohizam? Ne razumijem što želiš od mene! Sjedimo ovdje kao dvije napete pume koje se žele međusobno požderati. Svinjarija, eto to je ono što ja mogu reći o svemu tome! Možeš prestati mrdati svojim krvožednim nosnicama. Krvi neće biti! Jednostavno ne mogu shvatiti da u cijelom tom ništavnom slučaju nisi uspjela ostvariti jedan dostojanstveniji način. Na koncu, to vulgarizira sve ono što se prije među nama zbivalo.

Pojačana strepnja koju je zamijetio još tokom govorenja stvarala je u njemu tiskobu a ta se neugoda mogla utoliti samo bijesom. To što je prestao govoriti, ne rekavši ništa što bi iole bilo i istinito nije međutim bilo znak savladavanja ili nečega sličnoga. Iznenada zašutjevši on je skoro zaprepašteno, zapiljen u vršak cigarete prepoznavao ovu situaciju kao već videnu ili sanjanu. Maglovita sličnost koju racionalno nije mogao približiti ostavljala mu je samo patnju neprestano nedostatnog prisjećanja. Razračunavala su se odavno primjećena i prenebregavana nesuglasja. Ona je nešto govorila, a on je još uvijek mislio o tim mutnim nesuglasjima ujedinjenim u neko treće biće kojemu su se oboje utjecali u svojoj ljubavi. Nije si mogao objasniti malopredašnji događaj. Pitao se da li se to sada dogodilo i da li uopće ovdje. U košmaru njezinih riječi koje su ga od nekuda izdaleka ticale nalazio je ritam nekakve prisile odvajkada poznate, mrske i neuhvatljive pratilice. U tom je času strasno zaželio ostati sam, otresti se svog ostatka ljubavi, otresti se kao poslije hladnog tuširanja i olakšano ući u neku toplu sobu, odmoren i prazan, sam sebi udoban, razveseljen svojim ponovo zadobivenim mirom. Nesvjesno je bacio pogled preko praga sobe. Unutra, pod valjkastim, bistrim kristalom dva sploštena tulipana isijavala su krvavi sjaj po rasutom staklu. Iznenada se prestao opirati. Odlučio je govoriti. Trebalo je izboriti blagotvornu mogućnost novog početka, toplu prazninu, uvijek sklonu nadi.

— Sada sam sasvim sigurna da te ne volim i zapravo je paradoksalno što me to pouzdano osjećanje u ovom trenutku ne usređuje.

Pažljivo je slušao kako joj riječi preskaču jedna drugu, dave se međusobno pa je na tren pomislio da će se zagrnuti od žurbe ili čak briznuti u plač i zašutjeti. Ali to se nije dogodilo. Gledajući je kako postepeno savladava, mirio se sa spoznajom da je početna kriza koja mu je predstavljala jedinu nadu da izbjegne svoj i njezin istinski sraz prošla i da mu ne preostaje ništa drugo do prepuštanje matici te sile nepoznata pravca i napona.

— Da danas nisam slučajno došla k tebi, ovako nenajavljeno i neplanirano, moguće je da bi naš isprazni odnos potrajao još neko vrijeme. Mi bismo, znači, i nadalje, svatko premo svojoj iluziji, ugradivali u cjelove male prozirne mišolovke kojima smo u pripijenim usnama i zatvorenim očima iščekivali ono amorfno, po-

MARIJA PEAKIĆ-ŽAJA

TELEVIZOR

tisnuto biće koje nas je iz nas samih promatralo u međusobnom lovu, u trenutnoj sitosti tijela što gola hlape svoje potisnute namjere u hladnjikavim, znojnim kapljicama po koži...

Iznenadeno je ustanovljavao njihove istovetne doosege. Bio je zbunjen. Pitao se što je u tome moglo biti ipak toliko različito da je učinio sasvim prirodnim jaz koji ih nepovratno udaljava.

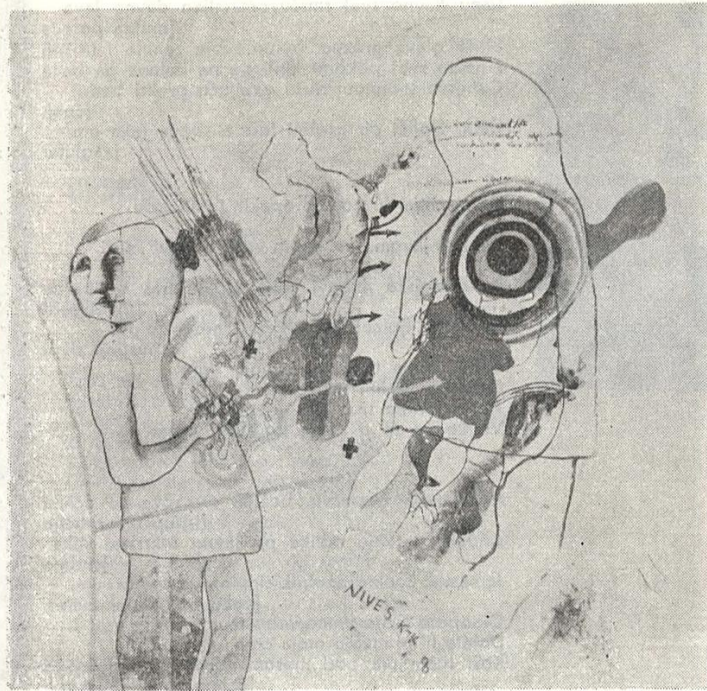
— Dobro! Pristajem da i pored tvog sentimentalnog patosa ima nešto u tome o čemu govoriš. Molim te pokušaj mi bez obzira na to objasniti zašto se dogodilo sve što se dogodilo. Ja to ne razumijem. Kakve veze može biti između naše ljubavne nedoseguntosti i one televizijske emisije zbog koje si se pretvorila u divlju mačku?

— Željela sam zapravo nekakav odnos. Nešto što bi možda bilo još prljavije od našeg programiranog seksualnog prilazanja, nešto što bi nas ujedinilo, povezalo, pa makar i u prljavštini. Vidim da me ne shvaćaš. Otresaš ramenima. Neke su stvari kod loma bitne. Meni je veoma važno da saznam gdje je to naprsnulo i da li je uopće postojalo. Stravična je pomisao da ga možda nije niti bilo.

— Vida — reče on umorno odmahujući rukama —, ti sa svojim dosadašnjim mudrovanjem tražiš od mene da razorim sav svoj život, kako bih nakon toga bio sposoban započeti s tobom nekakav apstraktni odnos od prljavog nukleusa od očišćenja. Ja te razumijem, nije li tako? Ne želim to komentirati. Nije teško zaključiti da očajnički sakrivaš prave motive. Poslije svega što si izgovorila i što još namjeravaš dodati, mogu ti reći samo to da smo nas dvoje imali svoj jedino mogući odnos, da ga više ni takvog ne možemo ponoviti i da je tu zauvijek preklopljena stranica. Svaki bi nastavak prerastao u melodramu. Sudeći po tvom nedavnom postupku izgledalo je da doista želiš takav kraj. Isključivši tvoju komediju s televizorom meni je ovih pet mjeseci predstavljalo ljepotu koja se oslobođena svega drugoga mogla čak i nastaviti u svom prijatnom traganju. Ja od ljubavi nisam nikada tražio nešto više i naprosto sam zaprepašten da čak ni toliko nisam uspio dobiti. Naša je ljubav bila jedino slobodno utočište. Sama si tako govorila, zar ne? Što nam sad preostaje poslije ovog izgnanstva?

— Jest, govorila sam — odgovori ona jedva čujnim glasom —, ali sam istodobno stalno očekivala da se dogodi nešto što će razrušiti te fikcije koje sam bila primorana izmišljati da bih se uopće mogla nekamo skrasiti s onim ostatkom žudnje, čiji me je nemir i u ovom susretu s tobom upozoravao na ponovnu promašenost. Ta fikcija ljubavi neovisne od svega, ta oaza astralnog mira i uglavnom gnusno zamišljanje slobode, srušila se danas posredstvom jednog električnog utikača i tvoje uobičajene, svakodnevne večere pred ekranom.

— No, no, napokon ću izgleda ipak čuti što si ti vidjela u tom programu, a što moja, manje senzibilna malenkost. Samo, molim te imaj na umu da to što su vrata od stana ostala otvorena, ne treba da te zabrinjava. Nikakvu drugu ženu nisam iščekivao. Jednostavno sam zaboravio zaključati vrata i to je sve.

— Stanko, naprosto ne mogu vjerovati da me toliko potcjenjuješ. I sam znaš da se ne radi o tome. Kad sam polako, na prstima prošla kroz predsoblje i došla do vrata tvoje sobe, bilo je to na način kojim se djeca igraju skrivača, a kad sam provirila unutra još uvijek nije bilo nikakvog znaka drame koja se malo zatim odigrala. Međutim, umjesto da uđem, ostala sam još neko vrijeme u tom položaju, promatrajući te s leđa i smišljajući nježnu i prijatnu formu svog iznenadnog dolaska. Pratila sam te očima dok si sam sebi pažljivo servirao večeru na onom niskom stoliću pred televizorom. Bila sam potpuno zaokupljena tvojom pojavom u tom prostoru koji se podavao tvojim navikama i tvom gospodarenju. Tada sam najednom oćutila da sam izgubila onu naivnu nit, naivnu vjeru u jedan običan zakorak koji bi postao uobičajeni pristup. Uza sav trud nisam se uspjela skoncentrirati. Prijatno zamašljano iznenađenje polagano se ukrućivalo u zbunjenost, u sve zapleteniju znatiželju. Nevjerovatno je kako sam doživljavala tvoje obične kretnje po sobi, obične pokrete pri objedu. Koliko je tu bilo pažnje i ljubavi, kao da iščekuješ nečiji posjet, nekoga do koga ti je veoma stalo. Aperitiv, jaja, šunka, sir, vino, čaše, vrč, ubrus, upaljena samo svetiljka pod sjenilom... Sa strane prelistane novine i časopisi, a nad svime titra modrikasti program sa ekrana. Ja sam i tada znala da nikoga ne čekaš. Sve je bilo tu i svi su bili tu. Uobičajeni obred samom sebi. Tvoj spokoj mi je iz neobjašnjivih razloga postajao stravičan. U stvari koja me prožela jasno sam osjetila kako se budi interijer tvoje sobe, kako me motre i odgurkuju pogledi netom mrtvih stvari. Bila sam u položaju uporno zagnjurenog gnjurca kojemu se opire sagledano dno, tiho i zlo u svojoj pustoši. Večerao si gledajući vijesti. Tada se u meni počelo zbivati nešto što bih uvjetno mogla nazvati čak i strahom. Nemoj me prekidati! Da, upravo strahom. Neko nejasno čuvstvo mi je govorilo da se počelo odigravati nešto odavno očekivano, nešto iz čega se još mogu povući, ili u protivnom upasti u koloplet čudnih zbivanja koja su otpočela iza tvojih leđa, u sumračnom otvoru otškrinutih vrata. Događalo se zapravo prvo naše zblizanje, prava prisutnost otkrivena u, da tako kažem, opuštenoj, neopreznosti samoci. Normalan kontakt, normalan pozdrav, nije se više mogao uspostaviti. Jedino što je preostajalo bila bi neka vrst eksplozije, prepoznavanje u autentičnim kožama koje zatečene svojom izloženošću i ranjivošću ne bi smogle ni snage ni vremena za gotovo obaveznu mimikriju. U trenutku te moje ukočenosti, tog grča u kojemu sam se još trzala i naprijed i natrag na ekranu su prikazivali strijeljanje nekog jednog vijetnamskog momčića. Istodobno, ti si nalijevao crno vino u svoju čašu i prinosio je ustima. Tada se najzad dogodilo sve što se uopće dogodilo. Jedan je od ubojica bio prikazan u krupnom planu, a meni je zbog blizine stola i televizora izgledalo kao da s tobom sjedi i večera. Vrisnula sam, ti si prestrašeno skoćio, a ostalo i sam znaš...

Iz njegova obraza s jednom borom cinično zapetom uz kosinu nosa lagano provriše niče, jedva je dobičući, kao da im je svejedno hoće li je dotaknuti ili posustati na naslonu stolice.

— Vida, ti odlično znaš da govoriš besmislice, k tome još i prozirnne. Sve to s Vijetnamom i mojom večerom predstavlja tvoju nervoznu uobrazilju. Ti me želiš smjestiti u tragediju, a zapravo je to farsa, ili možda još gluplje. Tvoje njuškanje za tragičnim u stvari je obično špekuliranje. Da li ti doista misliš da bih ja spasio onog momka gašenjem televizora. Misliš da bi to bio moj angažman u svjetskoj stvari. Ordinarna bedastoća! Tvoje zgražnje nad onom čašom na usnama jednog intelektualca u momentu dok gleda strijeljanje govori o halucinantnim košmarima nekakve prepotopne etike. Zaboga Vido, ja bih morao umrijeti od gladi i žeđi kad bih na taj način reagirao na sve te užase koji su uostalom takvi kakvi jesu bez trunka moje volje i utjecaja. Na koncu i ti si intelektualka, a nabacuješ se na mene svilenim mrežicama, kako bih na kraju, valjda ganut pred opasnostima koje vrebaju na mene iz frižidera, iz automobila, iz miksera, iz televizora, iz svih zločestih stvari, zaprosio tvoju ruku i time čarobno pokorio sve te drvene, limene i plastične neprijatelje oko sebe. Dirljivo! Priznaj da sam u pravu! Tek sada možemo započeti pravi razgovor. Duboko sam uvjeren da si svu svoju energiju u ovoj iškonstruiranoj komediji uložila u jedan tipično ženski cilj. Koja bi druga nakana bila moguća?

Lice joj se činilo crvenkasto, razgoreno groznicom iznutra. Na svaku njegovu rečenicu brzo je treptala kao da je hvata i grubo pohranjuje nekamo pod vjeđe. Ruka nesvjesno uvučena pod bluzu mrvila je čipku kombinea.

— Ti si svoje rekao, a i ja uglavnom. Bitna je pogreška u našem objašnjavanju to što ti misliš da sam imala bilo kakvih nakana. Ljut si na to nešto što ne možeš indentificirati pa se izvlačiš na moje namjere. Razorena nepomučenost jednog običnog interijera uništava i onaj spasonosni ostatak šarma koji bi eventualno, pomogao da se do kraja ovog sukoba osjećam kao žena. Ne razumjem zašto si toliko insistirao na strijeljanju. Zašto ne pokušaš razjasniti moj strah iza vrata, podrijetlo tog straha, strah od one hladne eksplozije koja je sasvim slučajno zatrila u onoj sekvenci iz Vijetnama. Da si prestao žvakati, da si odustao od želje za zalijevanjem zalagaja, da ti je ma i za sekund klonula ruka, da si se stresao ili opsovao... Nisi! Ti si ipak poslije ploutna večerao s onim tipom koji je indiferentno sredivao svoje vojničke kaiše pogledajući u srozavanje prostrijeljenog tijela na stubu. To je bilo realno! I crne, tečne mrljice što su provrle po grudima ubijenog i pretakale se u tvoju čašu također su realne. I tačno je da sam te nastojala dobiti. Samo to nije bilo motivirano onako kako si maloprije predstavio. Bilo je drugačije. Doista te više ne volim, ali je sada u tome mnogo manje očaja nego u činjenici da sam to pokušavala. Danas više ne mogu razlučiti vrijeme nastojanja, samo nastojanje od prezina praznine koji evo skladno ispunjava isti prostor u meni. Bijeda ograničenog, vlastitog događanja, to je sve što ostaje od nastojanja za ljubavlju. Uza sve, još i probudena spoznaja da je sve ovo oko tebe više legitimirano od tebe samoga. Mi pristajemo na posredstvo stvari. One mas neodoljivim varkama prisajedinjuju u svoj posjed. Ti misliš da ne možeš ništa protiv onog strijeljanja samo zato što u tvojoj lobanji tako misli jedan televizor kojega se prema potrebi može razgalamiti ili utišati. Kažeš, suludo! I jeste suludo. Prava riječ za glavu u čiji je sistem uključeno dovoljno sprovednika za svaki mogući napon. O bože, gdje je ishlapio onaj ostatak zbog koga se sve ovo među nama dogodilo. A potrebno ga je izreći da bismo se spasili. Da li ga je uopće bilo? Treba otići. Kasno je. Ispala je osovina koja je uravnoteživala stalnu mogućnost pada.

— Izgubljeno je dakle nešto što nije ni postojalo. Sada nam je jasno zar ne?

Nije odgovorila na njegovu provokaciju. Ustala je i protegla se dršćući cijelim tijelom. Naslonivši se na zidic balkona dodala je još nekoliko rečenica, odsutno se zagledavši u rasvijetljen grad pred sobom.

— Neka savršena kristalna vaza cijelo je vrijeme snivala svoje rasulo. To je bitno. Harmonija vedrine, skrtnuta svjetla, mrzla ljepota što se nudi ruci i nadmoćno podaje mržnji. Neuništiva regeneracija nade u zamišljenoj ljepoti. Ima li čičega što više mrzim, što me više razbješnjava od jalova pada koji tonući iznova ljubi tlo, još jednu mogućnost uzleta. Tu sam nemoćna.

Krenula je u sobu. On ju je pratio.

— Ne treba. Sama ću po kaput. Što se televizora tiče, u stanju sam da to uredimo pristojno. A i tebi je svega dosta.

Obuvala se odrešitim pokretima, a on je napola sjedeći i ne znajući kako da je isprati, prazno posmatrao kako joj se ruke u polutmini predsoblja uvijaju oko tamnih, vitkih nogu. Uzdahnuo je, ne dokučujući razloga tom skoro glasnom ekscesu i ne oćutivši u tome ni olakšanje zbog njezina skorašnjeg odlaska, niti neku vrst izbačenog zračnog ispljuvka koji mu je doskora astmatično pritiskivao bronhije i naprosto ga dražio svojom postojanom, neobjašnjivom težinom. Pleteni stolić na balkonu ljeskao se u onoj poznoj moćnoj svjetlosti, bijeljoj i hladnoj.

Nakon što je mehanički upalila svjetlo nastavila je popravljati svoju poludugu, kestenjastu kosu.

Njegov mutan, umoran pogled i njezin iznenada nečim prestrašen, susreli su se kad je zakoračila k vratima.

— Stanko — rekla je stišćući patent na bravi — ja sam trudna s tobom. Pravo je da to znaš. Rekao si da krvi neće biti. Bit će je kako vidiš.

Prošlo je više od pola ure kad se pridigao i vratio na balkon. Presamićen, ne obazirajući se na oštre i vlažne iglice hladnoće, uopće ne misleći, ukočeno se s visine svog dvanaestog kata zapiljio u bijelu, betonsku stazu pod zgradom. Na trenutak mu se učinilo da se nasred nje ljeska metalna i staklena paračad rasprsglog televizora. Ledene prizme kristala palucale su odasvud iz noći i peckale mu vid, te je zbog toga zatvorio oči.